

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ

«Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

**Студенттер мен жас ғалымдардың
«GYLYM JÁNE BILIM - 2023»
XVIII Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XVIII Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«GYLYM JÁNE BILIM - 2023»**

**PROCEEDINGS
of the XVIII International Scientific Conference
for students and young scholars
«GYLYM JÁNE BILIM - 2023»**

**2023
Астана**

УДК 001+37
ББК 72+74
G99

**«GYLYM JÁNE BILIM – 2023» студенттер мен жас ғалымдардың
XVIII Халықаралық ғылыми конференциясы = XVIII
Международная научная конференция студентов и молодых
ученых «GYLYM JÁNE BILIM – 2023» = The XVIII International
Scientific Conference for students and young scholars «GYLYM JÁNE
BILIM – 2023». – Астана: – 6865 б. - қазақша, орысша, ағылшынша.**

ISBN 978-601-337-871-8

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 001+37
ББК 72+74

ISBN 978-601-337-871-8

**©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2023**

ичности. Можно с уверенностью сказать, что спорт оказывает большое влияние на формирование личности студента. Во время занятий у человека повышается пластичность центральной нервной системы, снижается уровень стресса. Спорт учит ставить цели и достигать их. Способствует развитию волевых качеств и самоорганизованности. Занятия физической активностью учат быть стойким в период неудач, правильно переживать не только победы, но и поражения. Всё это и становится важнейшей частью личности студента, формируясь именно благодаря физической культуре и спорту.

Список использованных источников

1. Сафронов А.А. Физическая культура как неотъемлемая часть здорового образа жизни учащейся молодежи / А.А. Сафронов // Молодой ученый. – 2014. – №20 (79). – С. 690–692.
2. Бабаян Г.К., Егорычева Е.В. Влияние физической культуры на формирование личности//международный студ. Научный вестник. – 2015. - № 5. С. 15-18.
3. Журова, И.А. Влияние спорта на формирование личности / И.А. Журова // ИнтерЭкспо Гео-Сибирь. – 2014. – №2. – Т. 6. С. 54-58.
4. Такдухсоперничестваменяетнашужизнь//NeuroNationURL:https://blog.neuronation.com/ru(датаобращения:16.03.2023).
5. Стародубцев, М.П. Анализ мотивов, определяющих направленность занятий физическими упражнениями у студентов / Стародубцев М.П., Иваненко Т.А. // Ученые записки университета им. П.Ф. Лесгафта. 2016. № 11 (141). С. 208-211.

ӘӨЖ79.07

МЕКТЕП ЖАСЫНДАҒЫ 12-13 ЖАС АРАЛЫҒЫНДАҒЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ДЕНЕ ШЫНЫҚТЫРУ САБАҒЫНА ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҚТАРЫНЫҢ ЖОҒАЛАУЫ

Қайқыбек Әлішер Қайратұлы

kayratuly1999@bk.ru

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразиялық ұлттық университеті.«Дене шынықтыру және спорт» мамандығы М-1. 1 - курс студенті. Астана. Қазақстан
Ғылыми жетекші - К. Базарбаева

Қозғайтын мәселеміздің мақсаты жалпы білім беретін мектепте дене тәрбиесін ұйымдастырудың қазіргі проблемаларын анықтау және талдау болады. Алынған нәтижелер негізінде қала мектептеріндегі білім беру процесіне қатысушыларға дене тәрбиесінің сыныптық формаларын енгізу кезінде кездесетін проблемалар анықталады. Дене шынықтыру мұғалімдері қолданатын технологиялардың әртүрлілігінің монотондылығы, балаларды оқытудың әртүрлі деңгейлері мен кезеңдерінде білім берудің өзгермелі мазмұнын қолдануға, дене тәрбиесі мен спорттың заманауи технологияларын енгізуге, авторлық бағдарламаларды әзірлеу процесінде жаңа нәрсе қосуға мүмкіндік болған кезде. Отбасылық дене тәрбиесінің өсіп келе жатқан рөлі аясында ата-аналардың балаларының дене тәрбиесі проблемаларынан алшақтауы. Оқушыны белсенді қозғалыс белсенділігіне, оның жеке тәжірибесіне, жеке мақсаттары мен білім беру құндылықтарына итермелейтін жетекші мотивтердің жеткіліксіз есебі. Жалпы білім беру бағдарламасының күрделене түсуі, әсіресе мектепте оқудың соңына қарай, оқушылар үшін «дене шынықтыру» пәнінің мазмұнын зерттеудің жеке жоспарын құруға мүмкіндік болған кезде. Дене шынықтыру сабағының материалдық-техникалық базасы жеткіліксіз, ал оқу процесінде заманауи құралдар мен жабдықтар қолданылуы керек.

Даму барысындағы мектеп оқушыларының әдетте 7 жастан 13 жасқа дейін балаларда, олардың мүшелері мен дене мүшелері тез өсу кезеңінде дамуы, бұл физикалық дамудың ең жақсы уақыты. Жүрек-өкпе функциясының жоғарылауы мен сүйектердің өсуіне байланысты, олар белгілі бір дәрежеде қарқынды физикалық белсенділікпен айналысады, бірақ

салыстырғанда ересектерде олардың сүйектері мен бұлшықеттері өсудің бастапқы кезеңінде әлі де әлсіз және дамуы [1].

Сонымен қатар, өмір сапасының жақсаруымен семіздік бастауыш сынып оқушыларының арасында саны жылдан жылға артып келеді. Сондықтан бұл жүйеде дене тәрбиесі мұғалімдерге ерекше назар аудару керек бастауыш сынып оқушыларының физикалық дамуының ерекшеліктері және осы жасқа сәйкес келетін ойындарды таңдау дене шынықтырудан ләззат алуды арттыру. Оқушылардың қызығушылықтарын арттыран қозғаушы күш оқыту, ал қызығушылықты оятатын - ең жақсы мұғалім. Дене шынықтыру сабақтарын өткізу үшін ойындарды пайдалану мәдениетін және сабақты өзгеде спорт түрлерімен үйлесімді етіп жақсартып қана қоймай, сонымен қатар мықты іргетас құра алу мәдени білімді игеру болып табылады [2].

Балаларының психологиялық даму кезеңдерінің теориясына сәйкес, бастауыш сынып оқушылары нақты даму сатысында. Бұл процесте балалар логикалық ойлау үшін белгілерді қолдана алады. Олар қазірдің өзінде жіктеуді орындай алады және сандық өңдеу, сондай-ақ уақыт пен кеңістік ұғымы. Үлкен прогреске қол жеткізілді эгоцентризм дәрежесі төмендеу тенденциясын көрсетті және адамдар заттардың барлық аспектілеріне көбірек көңіл бөліп, қабілеттерін арттыра бастады басқа адамдармен байланысыңыз. Сондықтан бастауыш сынып оқушылары қызығушылық танытады және материалды тез игереді. Мұғалімдер оқушылардың қызығушылығын дамытуы керекосы уақытта және олардың мүдделерін дамыта отырып, олар өздерінің таланттарын біріктіруі керек, болашақ жаттығулардың негізін қалау және олардың жалпы сапасын жақсарту. Бастауыш сынып оқушылары табиғаты бойынша тірі және белсенді; олар көбірек бағытталған жаңа нәрсе және көптеген спорт түрлеріне қызығушылық бар. Кейде олай емесолар тек бір немесе бірнеше спорт түрлеріне қызығушылық танытады, бірақ көбінесе оларды қызықтырады танымал адамдар ойыны. Жобаларға қызығушылық танытады және белгілі бір дәреже барспорттық жобаларды таңдаудағы соқырлықтар. Қазіргі уақытта мұғалімнің көшбасшылық рөлін бағаламауға болмайды [3].

Сонымен қатар, оқушылардың өздері өз ерекшеліктеріне сүйене отырып, қолайлы спорттық іс-шараларды таңдаңыз, сонда оқушылардың мүмкін болады іс-әрекеттегі ерекшелігін дамыту көңіл толтырарлық жәнеөз бетінше ойлау қабілеті дамыйды. Дене шынықтыруды дамытуіргетасы қызығушылық-бұл адамдардың санасының белгілі бір нәрсені білуге ұмтылу үрдісі,зат немесе белгілі бір әрекетті жақсы көру. Кейбір адамдардың қызығушылықтары кең және сол кезде бәріне қызығушылық танытады басқалар сияқты бір қызығушылық болмайды. Қызығушылықтың кендігі ендікке байланысты білім, өйткені оқушылар қазір бай білімге ұмтылуда. Белгілі бір қабілеттердің үнемі жақсаруымен және өсуіменспортқа деген қызығушылық бізді енді жалпы спорттық дағдыларға қанағаттандырмайды, бірақ біз ұмтыламыз және одан да күрделі дағдыларды игереміз. Сондықтан мұғалімдер жақсы спорт түрлерімен үйлестіру керек ойындарды қолдану арқылы оқу жүйесін құру керек. Бұл сабаққа сәйкес келетін ойын үйлестірсе оқушыларға мүмкіндік береді ойын барысында тиісті дағдылардың ыдырауын игереді, осылайша олардың оқу сапасы мен ілгерілеуін жақсарту. Дамуды басқа спорт түрлерімен толығымен үйлестіру оқушылардың дене шынықтыру саласындағы ойлауын, мектепке қатысты қолдануға болады,спорттық іс-шаралардың формаларын бай ету үшін көбірек спорттық іс-шараларды өткізуге, бос уақытта оқушылардың спорт түрлерін таңдау талаптарына сай болу үшін түрлі-түсті әдістермен үйлестіре қызықтыру қажет [4].

Мұғалімдерге келетін болсақ, оларға ұсынылуы керекоқу процесінде ойындардың формасын, бұл тек қарапайымды жақсарта алмайды, қайталанбайтын жаттығулар дене белсенділігін жоғарылатуы мүмкін оқушылардың сабаққа деген қызығушылығы күшті артады. Белгілі бір жобада бірнеше қарапайым ойындарды қоссақ оқушылар спортпен шұғылдануға қызығушылық танытады. Біз сондай-ақтереңірек ойын ережелерін өзгерте аласақ немесе бірнеше ойын қоса алсақнемесе ойынға қатысушыларға оқушыларға толық мүмкіндік беретін кейбір ережелерді орнатуға мүмкіндік беру, сыныптағы ойынға

интеграциялану, көп бағытты дамытуоқушылардың ойлауын дамыту және сонымен бірге арттыру оқушылардың ұжымдық санасы мен топтық рухы ойын арқылы оқушыларға мүмкіндік береді бір-бірін түсіну және бір-біріне көмектесуге. Оларға қызығушылықтарын тереңдетуге мүмкіндік беруіміз керек, бірте-бірте өзіміздің орталық қызығушылықты түсініп, ерік-жігердің сапасын жақсартып, толығымен оқушылардың қызығушылығын ояту және кеңінен дамытуға ықпал ету [5].

Қорытындылай келе, әр түрлі зерттеулер мен ойластырылған зерттеулерден кейін спорт пен ойындардың үйлесімділігі оқушыларға әсері туралы қорытынды жасалды физикалық, психикалық және жалпы жеке тұлғаға сөзсіз оң әсер етеді осы жастағы адамдардың дамуына. Алайда практикалық нәтижелерге қол жеткізуге болады тек дене шынықтырумен қатар спортпен және ойындармен айналысу арқылы қол жеткіземіз, өйткені барлық физикалық факторларды тиісті түрде ескерусіз бұл әрекетте жоғары нәтижелерге қол жеткізу мүмкін емес. Сондай ақ оқушыларды спорт пен ойындарға белсенді қатысуға шақыру маңызды өздерін жақсартуға арнау үшін оқушылардың қызығушылығын дамыту әр түрлі ойындардағы нәтижелер. Жаттықтырушылар мен дене шынықтыру мұғалімдері ұқсастықтар мен артықшылықтарды, сондай-ақ күшті және төзімділікті қарастырса оқушылардың спорттық жарыстар мен ойындарға белсенді қатысуға қызығушылықтарын дамытады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Asadovna, Y. (2021). Psychological Characteristics of Speech Cultivation by Working on the Text in Primary School Reading Lessons. *Psychology and Education* 58(1): 4515-4522
2. Beltrán-Velasco, A. I., Mendoza-Castejón, D., Fuentes-García, J. P., Clemente-Suárez, V. J. J. P., & Behavior. (2020). Behavioural, psychological, and physiological stress markers and academic performance in immigrant and non-immigrant preschool and school students. *Physiol Beha* 15; 225: 113081. doi: 10.1016/j.physbeh.2020.113081
3. Benner, J. S., Glynn, R. J., Mogun, H., Neumann, P. J., Weinstein, M. C., & Avorn, J. (2002). Long-term persistence in use of statin therapy in elderly patients. *JAMA*, 288(4), 455-461.
4. Chu, T. L., & Zhang, T. (2018). Motivational processes in Sport Education programs among high school students: A Systematic Review. 24(3), 372-394.
5. Cigler, A., & Joslyn, M.R. (2002). The Extensiveness of Group Membership and Social Capital: The Impact on Political Tolerance Attitudes. *Political Research Quarterly*, 55, 25 – 7

УДК373.2

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ТАНЫМДЫЛЫҒЫН АЛАҢДАҒЫ БЕСТЕМШЕ ОЙЫНЫ АРҚЫЛЫ ДАМУ

Мамырхан Нурбота

mamyghanbota@gmail.com

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ Дене шынықтыру және спорт мамандығының 2 курс студенті, Астана, Қазақстан
Ғылыми жетекшісі - К.Куланова

Мектепке дейінгі жас — балалардың танымдық белсенділігінің даму кезеңі. Мектепке дейінгі жастағы балалардың танымдық үдерістерін дамыту мәселесі бүгінгі күні өзекті болып табылады және тұлғаның жалпы дамуындағы маңызды рөл атқарады. Танымдық үдерістер мектепке дейінгі бала үшін үлкен маңызға ие, себебі бұл үдерістердің қалыптасу және даму дәрежесі одан әрі оқу қызметіндегі табыстылықты айтарлықтай дәрежеде анықтайды.

Танымдылықты дамытуға тиімді әсер ететіндей жағдай жасауға, шетелдік (Д. Болдуин, Д. Брунер, К. Бюлер, Э. Клапаред, Ж. Пиаже, В. Штерн және т.б.), сондай-ақ отандық (П. П. Блонский, В. П. Вахтеров, П. Ф. Каптерев, Е. И. Конради, А. А. Смирнов және т. б.) көптеген педагогтар мен психологтар жүгінді [1].